

sikeres akciókat és pályázatokat hirdetett meg. A helytörténeti munkacsoport főként a községi, intézményi krónikáinak továbbfejlesztésében, a helytörténeti pályázati rendszer kidolgozásában, a múzeumok, levéltárak, könyvtárak közművelődési tevékenységének szélesítésében, a helyismeret gyarapításában működött közre eredményesen. Az ezen a területen dolgozó aktívak megújuló módszerekkel a tenni tudók és tenni akarók láborát folyamatosan gyarapították és gyarapítják. A mozgalmi munka új stílusa meghonosodásának eredményeként a honismereti bizottságok tevékenysége új területekre terjedt ki. A település történetét feltáró munka mellett növekvő érdeklődéssel fordulnak a mezőgazdaság, az ipartörténeti munkának kutatásához. A Honismereti mozgalomba bekapcsolódókat hasznos tanácsokkal látják el. A helytörténeti kutatók megítélt feladata többek között a pártveteránok és öreg munkások közléseinek feljegyzései. Ezekből a közvetlen élményekből fakadó hagyományoknak, tapasztalatoknak és tanulságoknak összegyűjtése és ifjúságunk politikai nevelése érdekében való felhasználása kétségkívül a szocialista tudat, a hazaszeretet fejlesztésének egyik leggyümölcsözőbb módja. Haladó hagyományaink sorában, az irodalmi eszményképek mellett, az eddigieknél jóval nagyobb helyet kell adnunk a dolgozó osztályok termelési és munkahagyományainak.

Tóth János:

A Honismereti mozgalomra még nagyobb jövő vár

A hatvanas években, amikor polgárjogot nyert a Honismereti mozgalom, többkevesebb kisebbségi érzéssel viseltük el azt, hogy korunk a technika kora, a természettudományos és a műszaki érdeklődés kora és hátterbe szorult a humán és társadalomtudományú érdeklődés és oktatás. Ez a fokozott iparosítás természetes következménye volt és ennek nyomán bontakozott ki a társadalmi folyamatok bonyolultabb összefüggésrendszere, amely sikeresen hozzájárult annak az illúzióknak a felszámolásához, hogy a tudományos szocializmus, a marxizmus—leninizmus vezérlő eszméi elegendek a mai konkrét társadalmi és gazdasági feladatok megoldásához. Ezek bizonyították, hogy a fejlődő társadalom egyre bonyolultabb problémákat vet fel. Azt hiszem a Honismereti mozgalomra e tekintetben még nagyobb jövő vár. Ezért fontos a mozgalom megújítási lehetőségeivel foglalkozni.

Két szemléleti problémával szeretnék foglalkozni, amely úgy érzem, hogy a Honismereti mozgalom társadalmi hatókörének a bővítését, szélesítését akadályozza. A legfontosabb és egyben a legproblematisabb a mai társadalom, a mai történelmi, politikai viszonyok megismerése, a jelen megismerése, véleményem szerint ezen keresztül vezethet az út a múlt megismeréséhez is. Milyen problémát látok ebben? Azt, hogy a jelennel foglalkozó munkák a helyi élet minden mozzanatában, a falukrónikák és az üzemtörténeti munkák — tisztelet a kivételnek — minden egyes fejezetében a szocializmus fejlődésének valamilyen perdöntő, általános törvényszerűségére akarnak rábukkanni, olyasmire, ami az egész országnak szóló, átfogó monográfiában is csak alig volna megkísérrelhető. Azt hiszem ezek a füzetek sok esetben státuszszimbólummá válnak és nem pedig a reális történeti önismeret megteremtőivé.

Azt akarom mondani, hogy a történelmi jelen feltárásában a marxizmus egyik igen fontos szellemi hagyatékát hanyagoljuk el, még pedig a kritikai szemléletmódot.

A másik témakör a tudományos amatőrizmus és a tudományos professzionizmus problémája, amely nem a szokásos értelemben vett tudományos arisztokratizmust próbálja célba venni, hanem azt, hogy a tudományos amatőrizmus keretében valamilyen módon mindig a tudományosság szempontjaira, normáira való kacsingatás vezérel bennünket. Azt hiszem, hogy ez egyfajta leszűkülést jelenthet, és a mozgalom alapjainak szélesítésekor a tevékenység egyéni, közösségi, társadalmi funkcióját kellene előtérbe helyezni, ami természetesen mindig érdek által befolyásolt, mindig élő funkciót teljesít és nem biztos, hogy az egyből és egycsapásra az egyetemes tudományt szolgálja.

Szó esett itt Magyarország felfedezéséről, Veres Péterről és Erdeiről. Felhívnam a figyelmet a sorozat folytatására, a mai Magyarország felfedezésének a kötetekre:

Fábán Katalin Makoldi családjára, Halmos Illő alázatára, Márkus István Nagykörö-sére, László Bencsik Történelem alulnézetben című könyvére. Ezek a kötetek mind azt igazolják, hogy a mai munkás és paraszt is történész, filozófus és szociográfus a maga nemében és ismeri azt az országot, igaz, az egyéni lét esetlegessége szintjén. Ezért kel-lene tágitanunk meglévő ismereteik, tudásuk, előítéletük, véleményük alapján.

Polonyi Péter:

A történelmi látásmód mellett erősíteni kell a felelősséget a mai kor formálásáért

En egy helytörténeti gyűjtemény vezetője vagyok. Ez jogállásából adódóan szak-mailag a múzeumi hálózathoz tartozik, valójában azonban közművelődési intézmény, amely egyrészt a városi tanács jóvoltát, másrészt pedig mostohaaságát érzi. Ez a köz-bülső helyzet, meg a kettős kötöttség sok minden megfigyelésére ad lehetőséget, s ezek a kérdések, ezek az ellentmondások olyanok, amelyek úgy érzem országos méretűek, s a Hazafias Népfront segítségét is igényelnék. A múzeumi hálózat soha nem örül annak, ha új múzeumok létesülnek, mert szakmai gondozásukra nincs lehetőség, erő. Ez a szakma álláspontja. A másik, legalább ilyen tiszteletreméltó álláspont a népmű-velőé, aki szerint teljesen jogos az az igény, hogy minden község legalább egy házat tartson meg mutatónak a múltból, amely idézni tudja azt az életformát, őrizi azokat az eszközöket, amelyek közvetítésével a gyerekek számára kézzelfogható élménnyé válhat a történelem. A mi járásunkban két falumúzeum működik és valóban úgy érezzük, hogy megvalósul a népben, nemzetben való gondolkodás. Nemcsak papokat és tanárokat találunk a múzeumok alapítói között, hanem parasztokat, parasztasszonyo-kat, mint Zsámbékon *Laki* nénit, vagy Vörsegen *Marton Pálnét*. Ezeknek az emberek-nek a lelkesedését, gyűjtőszenvédélyét, a falu nemes önzését megtörni nem hiszem, hogy helyes lenne, de kompromisszumot találni rendkívül nehéz, hiszen az anyagi gondok is ismeretesek.

A másik téma, amiről szólok, a mozgalmi és szakmai konzervativizmus, arisztok-ratizmus, dogmatizmus címszó alá sorolható. Múzeumaink hajlamosak arra, hogy ki-húlt tárgyaknak, holt értékeknek nagyobb jelentőséget tulajdonítsanak, mint azoknak az élő, eleven embereknek, folyamatoknak és mozgalmaknak, amelyek hagyományo-kat, értékeket közvetítenek. Kétségbeesetten rohanunk egy 50 év, vagy 200 év előtti tárgy után, de hogy szemünk láttára bomlik föl egy együttes, amelyek népdalokat, néptáncokat közvetít, arról úgy érezzük, hogy tárcán, szakmán kívüli téma, nem a mi dolgunk. Az egyoldalú történelmi látásmód mellett erősíteni kell azt a szociológiai, politikai, néprajzi érzékenységet is, amely felelősséget érez a mai kor formálásáért is. Nagyon-nagyon fontos lenne, hogy például megindítsunk egy olyan fotószociográfiai vállalkozást, amely tetten érné az átmeneti kort, megörökítené, hogy milyen körülmé-nyek között élnek, laknak, utaznak, vásárolnak az emberek. Ennek céljából jött létre az a fotóalbum, mely nyersanyagot biztosít kiállításokra, előadásokhoz, iskolai rend-hagyó órákhoz.

Sajnos a pedagógusok érdeklődése még azt a fokot sem éri el, hogy az ingyene-sen fölkinált programot, amivel megmenthetnék önmagukat és legfőképpen a gyere-keket az unalomtól, igényelnék. Ugyanúgy kegynek érzik annak a kiállításnak a be-fogadását, bemutatását, amit a város múltjáról állítottunk össze. Azt hiszem ez több más helyen is probléma. Duzzadnak a városok, a tájak, a lakosság csak jövevény, nem kötődik a városához. A hovatarozás tudatának erősítésére rendkívül alkalmasak lennének azok a kiállítások, amiket kiviszünk az üzemek csarnokaiba, a tanács, az iskolák előterébe és ezekhez kapcsolódva beszélünk a városról, amelynek a jövőjéért felelősek vagyunk. Ez a szellem jellemzi a krónikaíró pályázati kiírásokat is, amelyre a városi tanács jóvoltából évente 10 000 forintot szánhatunk. Itt is lehetőséget adtunk arra, hogy a pályázók új műfajokkal jelentkezzenek, magnetofonszalaggal, fénykép-gyűjteményekkel örökítsék meg az átalakuló várost, és írjanak beszámolókat egy tanács-tag körzetéről, arról, hogy milyen problémák jellegzetesek a környezetükben. Az újsá-gokban megírt történelem mellett van egy valóságos, de földalatti és ezt bányászni, ezt kutatni a legfontosabb feladatunk lenne. Itt van egy csodálatos, nagy dolgokra hivatott mozgalom, amelynek tényleg van tömegbázisa is, adva van egy nagy intéz-